

Geluidsfilm en techniek. Een kort overzicht

Peter Wollen

De invoering van het geluid had talloze gevolgen. Een technische vooruitgang op een front veroorzaakte teruggang op andere: één stap vooruit, twee stappen terug. In de eerste plaats moeten economische gevolgen worden genoemd. (De invoering van het geluid kende uiteraard evenzeer economische oorzaken: allereerst, besparing op arbeidskosten door de aanschaffing van orkesten en entertainers die tussen de projecties optraden.) De kosten van de omschakeling waren enorm, waardoor de rol van de banken in de (film)industrie in samenwerking met de reusachtige elektronische ondernemingen, die de patenten bezaten, geweldig toenam.¹ (Fox werd, toen hij deze patenten poogde te omzeilen, tot bankroet en in de gevangenis gebracht.) Vergeleken met de jaren twintig waren de jaren dertig een periode waarin heel weinig op het gebied van de onafhankelijke of experimentele film gebeurde. In Hollywood was de macht van de producent enorm versterkt.

Technies betekende de invoering van het geluid, hoewel het nieuwe mogelijkheden opende (zij het zelden gerealiseerd) tegelijk nieuwe obstakels en een keten van bizarre bijkomstige problemen en oplossingen. De koolspitslampen zoemden en het gezoem was te horen op het geluids-

Uit: Peter Wollen, 'Cinema and Technology: A Historical Overview', in: S. Heath, Teresa de Lauretis, *The Cinematic Apparatus*. New York (MacMillan) 1980, pp. 16-17. Vertaling: Jack Post.

1. De belangrijkste patenten waren in het bezit van ATT en RCA die een overeenkomst sloten ten nadele van Fox, die de Duitse Tri-Ergon patenten poogde te gebruiken. De gehele geschiedenis doet denken aan de vroegere bittere strijd rond de door Edison geïnspireerde Patents Trust. Later kwamen Technicolor en Eastman gezamenlijk een patentenregeling overeen, totdat Eastman klaar was een eigen kleurensysteem te lanceren.

spoor. Ze werden vervangen door wolframlampen, die echter een licht gaven dat zich in het rode einde van het spectrum bevond. Daarom moest de oude orthochromatische film, die ongevoelig was voor rood, verdwijnen en plaats maken voor het panchromatische filmmateriaal (als zoveel dingen een bijproduct van de militaire technologie – oorspronkelijk was het ontwikkeld voor verkenningfotografie in de mist). Deze verandering zorgde weer voor veranderingen in de make-up; het begin van de geschiedenis van Max Factor ligt in deze tijd.² De opnamen buiten werden vervangen door die in de studio; de meervoudige kamera-opnamen werden geïntroduceerd; het vak van scenario-schrijven werd op een andere leest geschoeid. Het belangrijkste was echter dat het laboratorium geheel werd gereorganiseerd. De noodzaak van de synchronisatie van beeld en geluid hield in dat elk aspect van de timing moest worden gestandaardiseerd.³ De kamera werd op de set niet langer met de hand gezwengeld. Nieuwe instrumenten zoals de sensitometer en de densitometer deden hun intrede. Elk onderdeel van het laboratorium werd geautomatiseerd en de ontwikkelings- en afdrukprocédés werden gestandaardiseerd. Het laboratorium kwam zo geheel los te staan van de regisseur en kameraman; het werd een geautomatiseerd, industrieel proces met zijn eigen gestandaardiseerde bedrijfsmethoden. Iedereen die ooit een film heeft gemaakt, zal de onoverzichtelijkheid van het laboratorium, die uit deze tijd stamt, kennen.

2. Rood, dat zwart werd op de orthochromatische film, werd nu bijna wit, met een bijzonder effect op de kleur van de haren en de lippen. De contour-make-up zal later in de jaren dertig een van de voornaamste ontwikkelingen worden.

3. Het aanzwengelen van de kamera verdween en de montage, die voordien met oog en hand gebeurde, werd gestandaardiseerd met de invoering van de moviola.